

Developing a structural model of social participation based on identity, critical thinking tendency mediated by self-efficacy

Seyedeh Maryam Sadati¹ , Maryam Kouroshnia^{2*} , Nadereh Sohrabi Shekofi³ , Maryam Zarnaghash⁴

1. PhD student in Educational Psychology, Department of Educational Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

E-mail: Sadatima48@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Educational Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

E-mail: ma.kouroshnia@iau.ac.ir

3. Associate Professor, Department of Educational Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

Email: Sohrabi_sh2006@yahoo.com

4. Assistant Professor, Department of Educational Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

E-mail: Mzarnaghash@iau.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received 28 July 2025

Received in revised form

17 August 2025

Accepted 19 September

2025

Published online 22 May,

2026

Keywords: Dimensions of identity, critical thinking, self-efficacy, and social participation

ABSTRACT

Background: Social participation is a key indicator of psychosocial development, playing a crucial role in promoting mental health, quality of life, and social cohesion. However, the psychological factors influencing social participation, such as identity, critical thinking orientation, have not been comprehensively examined. Evidence suggests that self-efficacy may act as a mediating mechanism, strengthening the link between these variables and social participation. Previous studies have primarily focused on bivariate relationships, overlooking the development of an integrated structural model.

Aims: The present study aimed to examine social participation based on identity dimensions, critical thinking orientation, with self-efficacy as a mediating factor.

Methods: The present study was descriptive-correlational and based on structural equation modeling. A total of 361 (166 girls and 195 boys) were selected using cluster random sampling method. Data were collected using the Social Participation Questionnaire (Nik-Khah & Ahmadi Bejestani, 2017), the fourth version of the Identity Dimensions Questionnaire (Cheek et al., 2002), the General Self-Efficacy Scale (Scherrer et al., 1982) and the Critical Thinking Disposition Questionnaire (Ricketts, 2003). Analyses were conducted using SPSS 24 and AMOS, employing correlation and structural equation modeling techniques.

Results: The results of the present study showed that collective identity and the tendency to think critically can affect social influence. However, personal identity, relational identity, social identity, and bookishness did not affect social participation. The findings showed that social identity negatively and significantly affects social participation through self-efficacy. It was also found that critical thinking positively and significantly affect social participation through self-efficacy.

Conclusion: The findings showed that for each student and in general, students in this society are in numerous academic activities and are actively present. It is necessary for educational authorities to create environments and situations so that individuals can easily express their opinions and ideas and engage in discussions and debates in school and other educational environments. This characteristic is due to the fact that they cannot take steps to increase self-efficacy and ultimately achieve social capital.

Citation: Sadati, S.M., Kouroshnia, M., Sohrabi Shekofi, N., & Zarnaghash, M (2026). Developing a structural model of social participation based on identity, critical thinking tendency mediated by self-efficacy. *Journal of Psychological Science*, 25(159), 1-18. [10.61186/jps.25.159.18](https://doi.org/10.61186/jps.25.159.18)

Journal of Psychological Science, Vol. 25, No. 159, 2026.

© The Author(s). DOI: [10.61186/jps.25.159.18](https://doi.org/10.61186/jps.25.159.18)

✉ **Corresponding Author:** Maryam Kouroshnia. Associate Professor, Department of Educational Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran. Email: ma.kouroshnia@iau.ac.ir Tel: (+98) 9175066676

Extended Abstract

Introduction

The Social participation has been recognized as one of the fundamental indicators of psychological and social development in recent decades. This concept not only reflects social cohesion and public trust but is also associated with mental health, quality of life, and the reduction of social isolation (Li, 2024). The sustainability, stability, and continuity of human life depend on participation and cooperation among individuals in order to achieve a more desirable life (Fraser et al., 2019). Studies indicate that social participation can enhance individuals' life satisfaction and psychological well-being (Li et al., 2024). From a sociological perspective, social participation expands social networks and social capital, thereby strengthening social cohesion and the capacity of groups to address collective issues (Putnam, 2000). In transitional societies, such as Iran, the significance of social participation is even greater, as it fosters social resilience and mitigates psychological and social harms. Nevertheless, psychological factors such as identity, critical thinking and self-efficacy play a decisive role in its formation (Sun et al., 2025).

Among the factors closely associated with social participation, identity has received considerable scholarly attention. As one of the core concepts in social psychology, identity encompasses personal, social, and cultural dimensions and plays a decisive role in shaping individuals' self-concept and their position within society (Bricol, 2021). A consolidated identity is associated with social belonging and individuals' active involvement in civic and group activities (Erikson, 1968; Bricol, 2021). Research suggests that self-efficacy mediates the relationship between identity and social participation, such that individuals with a strong identity and confidence in their abilities exhibit the highest levels of social participation (Sun et al., 2025). Moreover, cultural identity significantly influences the extent of social participation; collectivist societies generally report higher levels of participation among their members (Phinney & Ong, 2007; Schwartz et al., 2011).

Critical thinking—defined as the ability to analyze, evaluate, and interpret evidence and information for rational decision-making—includes deductive and inductive reasoning, logical analysis, and openness to

diverse perspectives (APA, 1990; Fascino, 2020). This cognitive skill has a direct link with social participation, as individuals with critical thinking abilities tend to examine social issues analytically and make informed and constructive decisions in participatory processes (Heydari et al., 2021; Liu et al., 2021). Furthermore, critical thinking strengthens social participation by enhancing self-efficacy, motivation, and individuals' ability to exert influence within groups and society. Thus, it serves as a key mechanism through which psychological characteristics shape social participation (Shingyao et al., 2024).

Self-efficacy—defined as an individual's belief in their ability to successfully accomplish tasks and overcome challenges—affects motivation, effort, and persistence (Bandura, 1997). Self-efficacy not only directly predicts social participation but also serves as a pivotal mechanism linking identity and critical thinking with social participation (Neo et al., 2025; Shingyao et al., 2024). Individuals with higher self-efficacy are less discouraged by social barriers and are more motivated to engage in groups, volunteer initiatives, and community organizations (Liao, 2024).

Building upon previous findings, the present study develops a structural model of social participation based on identity, critical thinking, with self-efficacy as a mediating variable. While prior studies have examined these relationships in isolation or in dyads, integrated models remain limited, and the mediating role of self-efficacy has received little attention in the literature. Conducting this research within the Iranian context provides an opportunity to investigate the psychological and social effects of these variables in a specific cultural setting. Furthermore, the findings can inform the development of educational programs and social interventions aimed at enhancing social participation. The proposed model includes the direct effects of identity, critical thinking on social participation, as well as their indirect effects mediated by self-efficacy, thereby addressing existing gaps in prior research and offering new perspectives on the psychological mechanisms underlying social participation.

Method

The present study is applied in terms of purpose and correlational in terms of method with a structural model approach. Its aim was to examine the relationship between

the latent exogenous and endogenous constructs in the model and ultimately to prepare a causal model for predicting social participation. It should be noted that the dimensions of identity, critical thinking tendency were considered as exogenous variables, self-efficacy as a mediating variable and social participation as an endogenous variable. The statistical population consisted of high school students in Shiraz. The sampling method was cluster random. The number of participants was determined according to the number of paths according to Klein (2011). Klein (2011) suggested that 20 people should be considered for each path. Accordingly, 210 people needed to be studied, and because we might encounter outliers, 361 people (166 girls and 195 boys) were selected as participants. A multi-stage cluster random sampling method was used to select participants. In this way, 10 schools were selected from among the schools in Shiraz, and then 4 classes were randomly selected in each school, and all students in the classes were studied. In this study, the Social Participation Questionnaire was developed by Sadat Ahmadi-Bajestani (2014) to measure social participation. To measure critical thinking, the Critical Thinking Propensity Questionnaire (2003) was used, consisting of 33 five-choice questions, which were arranged on a Likert scale from strongly agree to strongly disagree (with a score of 1 to 5). To measure identity dimensions, the Identity Dimensions Questionnaire was developed by Sampson (1978) in 1978.

. Before providing the questionnaires, a brief explanation of the method of answering, the purpose of the research, and the necessity of their honest cooperation was provided

at the beginning of the questionnaire. In addition, the participants were assured that their responses would be confidential. In addition, the participants were given the opportunity to leave the work process if they did not wish to. Also, an attempt was made to calculate a score for the teachers and administrators of each class to convince the participants to answer the questionnaires. After implementation, the data of the individuals were used for analysis. Descriptive and inferential statistics (correlation) will be used to analyze data using SPSS software, and AMOS software will be used to fit the statistical model.

Results

The The present study aimed to predict social participation based on identity dimensions, critical thinking, with self-efficacy as a mediating variable. Descriptive analyses showed that critical thinking had the highest mean score ($M = 97.13$). Pearson correlation coefficients indicated significant bivariate relationships among most variables, ranging from .01 to .81. Prior to testing the structural model, assumptions were examined. Outliers were identified and removed using boxplots and Mahalanobis distance. Skewness and kurtosis values did not exceed ± 1 , confirming normal univariate distribution. Independence of observations was verified via the Durbin-Watson statistic. Multicollinearity was assessed through Pearson correlations and variance inflation factors (VIF), with all values within acceptable limits ($VIF < 10$, tolerance > 0.1). Multivariate normality was supported by Mardia's coefficient = 2.14 (critical value = 2.58).

Table 1 .Direct Effects in the Structural Model

Path	Estimate (β)	Standardized β	SE	t	p
Personal identity → Social participation	-0.14	-0.08	0.12	-1.16	.25
Relational identity → Social participation	0.05	0.03	0.52	0.52	.60
Social identity → Social participation	-0.20	-0.10	0.13	-1.54	.12
Collective identity → Social participation	0.23	0.15	0.09	2.47	.01
Critical thinking → Social participation	0.12	0.13	0.06	2.02	.04
Personal identity → Self-efficacy	0.03	0.01	0.03	0.23	.82
Relational identity → Self-efficacy	-0.14	-0.09	0.09	-1.57	.12
Social identity → Self-efficacy	-0.43	-0.20	0.13	-3.25	<.001
Collective identity → Self-efficacy	-0.28	-0.17	0.09	-3.05	.002
Critical thinking → Self-efficacy	0.30	0.29	0.06	4.91	<.001
Self-efficacy → Social participation	0.29	0.31	0.05	5.75	<.001

Direct effects of the structural model are presented in Table 1. As shown, personal identity ($\beta=-0.08$, $p=.25$), relational identity ($\beta=0.03$, $p=.60$), and social identity ($\beta=-0.10$, $p=.12$) did not significantly predict social

participation. In contrast, collective identity ($\beta=0.15$, $p=.01$) and critical thinking ($\beta=0.13$, $p=.04$) were positive and significant predictors.

Regarding self-efficacy, personal identity ($\beta=0.01$,

$p = .82$) and relational identity ($\beta = -0.09$, $p = .12$) were non-significant predictors. Social identity ($\beta = -0.20$, $p < .001$) and collective identity ($\beta = -0.17$, $p = .002$) had significant negative effects, whereas critical

thinking ($\beta = 0.29$, $p < .001$) positively influenced self-efficacy. Self-efficacy, in turn, positively and significantly predicted social participation ($\beta = 0.31$, $p < .001$).

Table 2. Indirect and Total Effects via Self-Efficacy (Bootstrap Results)

Path	Indirect Effect	p	Total Effect
Personal identity → Self-efficacy → Social participation	0.005	.87	-0.07
Relational identity → Self-efficacy → Social participation	-0.03	.11	0.00
Social identity → Self-efficacy → Social participation	-0.06	.01	-0.16
Collective identity → Self-efficacy → Social participation	-0.05	.03	0.10
Critical thinking → Self-efficacy → Social participation	0.09	.04	0.22

The mediating role of self-efficacy was tested using bootstrap analysis in AMOS. As presented in Table 2, social identity ($\beta = -0.06$, $p = .01$) and collective identity ($\beta = -0.05$, $p = .03$) exerted significant negative indirect effects on social participation through self-efficacy. Conversely, critical thinking ($\beta = 0.09$, $p = .04$) had

significant positive indirect effects. Total effects indicated that collective identity, critical thinking were overall significant contributors to social participation when considering both direct and indirect pathways, highlighting the central mediating role of self-efficacy in the structural model.

Conclusion

The present study aimed to causally explain social participation based on identity dimensions, critical thinking and self-efficacy. Findings related to the first hypothesis revealed that among the identity dimensions, only collective identity significantly and positively predicted social participation, while the other dimensions did not exert a significant effect. This suggests that individuals, particularly students, with a strong sense of collective identity are more likely to engage in social participation. Conversely, changes in personal, relational, and social identity do not significantly influence social participation. In other words, variations in these dimensions do not correspond to increases or decreases in social engagement. These results are consistent with previous studies by Gocho (2006), Walder (2002), Saks et al. (1999), Fraser et al. (2019), Gol et al. (2015), and Dorostkar and Ranjbar (2019) regarding the effect of collective identity on social participation. However, they are inconsistent with studies by Marieke Munen (2018) and Dorostkar et al. (2019), which reported that social identity also significantly impacts social participation.

To contextualize these findings, it is important to consider the conceptual distinctions among identity

dimensions. Personal identity encompasses one's private beliefs about psychological characteristics and personal abilities, formed through individual experiences. Relational identity refers to how one perceives oneself in dyadic or intimate relationships. Social identity concerns how individuals view themselves in public roles and broader social interactions, reflecting their societal reputation. Collective identity denotes how individuals align with and represent the identities of reference groups (Cheek et al., 2002).

Regarding the second hypothesis, the results indicated that a higher tendency toward critical thinking positively influences social participation. This means that individuals who engage in critical thinking are more likely to participate actively in social activities. This finding aligns with previous research by Motaghi et al. (2019), Al-Mulla et al. (2023), Gayton (1988), Lee (2012), and Chen et al. (2022). Critical thinkers tend to evaluate outcomes logically and systematically, assessing evidence and solutions in a reasoned manner. They approach phenomena thoughtfully and base their acceptance or rejection of ideas on valid evidence (Seif, 2011).

With respect to self-efficacy, social and collective identity negatively influenced self-efficacy, whereas

personal and relational identity had no significant effects. This implies that individuals who identify strongly with social or collective groups may experience lower self-efficacy, whereas those with strong personal or relational identity do not exhibit notable changes in self-efficacy. These findings partially diverge from the literature (Marieke Munen, 2018; Gocho, 2006; Beolger & Mellor, 1997; Dorostkar et al., 2019; Pardakht & colleagues, 2014). Self-efficacy positively predicted social participation, suggesting that individuals who perceive themselves as capable of influencing social outcomes are more likely to engage in cultural, social, economic, and political activities. This finding aligns with previous studies by Hosseingholizadeh et al. (2019), Boyle et al. (2018), Dorostkar & Ranjbar (2019), and Kim (2022).

Finally, the indirect effects of critical thinking on social participation via self-efficacy indicate that individuals equipped with these capacities not only gain recognition of their own abilities but also utilize them to achieve personal goals and successes. Such

experiences enhance self-efficacy, which, in turn, encourages active engagement in social, cultural, economic, and political domains, fostering a sense of responsibility toward improving societal conditions (Bandura et al., 2002).

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is taken from the doctoral dissertation of the first author in the field of psychology and education of exceptional children in the Faculty of Psychology, University of Tehran. In order to maintain the observance of ethical principles in this study, an attempt was made to collect information after obtaining the consent of the participants. Participants were also reassured about the confidentiality of the protection of personal information and the presentation of results without mentioning the names and details of the identity of individuals

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: The first author was the senior author, the second were the supervisors and the third was the advisors.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: I would like to appreciate the supervisor, the advisors, the parents in the study.

تدوین الگوی ساختاری مشارکت اجتماعی براساس هویت، گرایش به تفکر انتقادی با میانجی‌گری خودکارآمدی

سیده مریم ساداتی^۱، مریم کوروش‌نیا^۲، نادره سهرابی شگفتی^۳، مریم زرنقاش^۴

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی تربیتی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

۲. دانشیار گروه روان‌شناسی تربیتی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

۳. استادیار گروه روان‌شناسی تربیتی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

۴. استادیار گروه روان‌شناسی تربیتی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۰۶

بازنگری: ۱۴۰۴/۰۵/۲۶

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۲۸

انتشار برخط: ۱۴۰۵/۰۳/۰۱

کلیدواژه‌ها:

ابعاد هویت، تفکر انتقادی، خودکارآمدی و مشارکت اجتماعی.

زمینه: نوجوانان مقیم مراکز شبه‌خانواده به دلیل شرایط خاص خود اغلب با چالش‌های قابل توجهی در زمینه بهزیستی روان‌شناختی و سازگاری فردی و اجتماعی مواجه هستند. با وجود اهمیت حیاتی حمایت مؤثر از این گروه آسیب‌پذیر، پژوهش‌های اندکی به طور اختصاصی به بررسی اثربخشی برنامه‌های آموزشی هدفمند برای مراقبان این مراکز پرداخته‌اند.

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی برنامه آموزشی «مراقب مؤثر» بر بهبود بهزیستی روان‌شناختی و سازگاری فردی و اجتماعی نوجوانان مقیم مراکز شبه‌خانواده انجام شد.

روش: این مطالعه به صورت شبه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه گواه انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی نوجوانان پسر مقیم مراکز شبه‌خانواده سازمان بهزیستی در استان آذربایجان شرقی در سال ۱۴۰۲ بودند که ۳۰ نوجوان به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از میان این جامعه آماری انتخاب شدند. سپس، این ۳۰ نوجوان با استفاده از روش تصادفی (قرعه‌کشی) به دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) گمارده شدند. گروه آزمایش در برنامه آموزشی ۱۰ جلسه‌ای «مراقب مؤثر» شرکت کردند. این برنامه آموزشی بر اساس مبانی نظری دلبستگی، حمایت اجتماعی و یادگیری اجتماعی، و با توجه به ویژگی‌های رشدی نوجوانی و چالش‌های خاص نوجوانان مقیم مراکز طراحی شده بود. ابزارهای پژوهش شامل مقیاس بهزیستی روان‌شناختی (ریف، ۱۹۸۹) و پرسشنامه شخصیتی کالیفرنیا (کلارک و همکاران، ۱۹۳۹) بود. داده‌ها با استفاده از تحلیل کوواریانس چندمتغیره در نرم‌افزار آماری SPSS-26 تحلیل شدند. سطح معنی‌داری آماری $P < 0/05$ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که برنامه آموزشی «مراقب مؤثر» اثر معناداری بر بهبود بهزیستی روان‌شناختی و سازگاری فردی و اجتماعی نوجوانان گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه داشته است ($P < 0/05$). به طور خاص، تحلیل‌ها نشان داد که بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان گروه آزمایش (در تمام ابعاد مورد سنجش) به طور معناداری نسبت به گروه گواه بهبود یافته است. بیشترین اندازه اثر در ابعاد بهزیستی روان‌شناختی مربوط به روابط مثبت با دیگران (اندازه اثر = ۰,۵۳۵) مشاهده شد. همچنین، سازگاری فردی و اجتماعی نوجوانان گروه آزمایش نیز به طور معناداری افزایش یافته بود، و بیشترین اندازه اثر در مؤلفه سازگاری اجتماعی (اندازه اثر = ۰,۶۲۰) گزارش شد.

نتیجه‌گیری: با توجه به اثربخشی معنادار برنامه آموزشی «مراقب مؤثر» می‌توان نتیجه گرفت که سرمایه‌گذاری بر آموزش و توانمندسازی مراقبان این مراکز، یک راهکار عملی و مؤثر برای ارتقای سلامت روان و سازگاری نوجوانان این مراکز است. لذا، پیشنهاد می‌شود مسئولین و سیاست‌گذاران سازمان بهزیستی، اجرای برنامه‌های آموزشی مشابه «مراقب مؤثر» را به عنوان بخشی از راهبردهای حمایتی خود برای بهبود وضعیت نوجوانان تحت پوشش در مراکز شبه‌خانواده مد نظر قرار دهند.

استاد: ساداتی، سیده مریم. کوروش‌نیا، مریم. سهرابی شگفتی، نادره و زرنقاش، مریم (۱۴۰۵). تدوین الگوی ساختاری مشارکت اجتماعی براساس هویت، گرایش به تفکر انتقادی با میانجی‌گری خودکارآمدی. *مجله علوم روانشناختی*، شماره ۱۵۹، ۱-۱۸.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۵، شماره ۱۵۹، ۱۴۰۵. DOI: [10.61186/jps.25.159.18](https://doi.org/10.61186/jps.25.159.18)

✉ نویسنده مسئول: مریم کوروش‌نیا، گروه روان‌شناسی تربیتی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

رایانامه: ma.kouroshnia@iau.ac.ir تلفن: ۰۹۱۷۵۰۶۶۶۷۶

مقدمه

مشارکت اجتماعی به‌عنوان یکی از شاخص‌های بنیادین توسعه روانی و اجتماعی جوامع در دهه‌های اخیر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. این مفهوم نه تنها بازتاب‌دهنده انسجام اجتماعی و اعتماد عمومی است، بلکه با سلامت روان، کیفیت زندگی و کاهش انزوای اجتماعی مرتبط است (لی، ۲۰۲۴). پایداری، ثبات و تداوم زندگی بشری در گرو مشارکت و همکاری افراد شد به منظور دستیابی به زندگی مطلوب‌تر است (فریزر و همکاران، ۲۰۱۹). مطالعات نشان می‌دهند که مشارکت اجتماعی می‌تواند سطح رضایت از زندگی و سلامت روانی افراد را افزایش دهد (لی و همکاران، ۲۰۲۴). از منظر جامعه‌شناختی، مشارکت اجتماعی منجر به گسترش شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی می‌شود که انسجام اجتماعی و توانایی گروه‌ها برای حل مسائل جمعی را تقویت می‌کند (پوتنام، ۲۰۰۰). در جوامع در حال گذار، از جمله ایران، اهمیت مشارکت اجتماعی دوچندان است، زیرا می‌تواند به تقویت تاب‌آوری اجتماعی و کاهش آسیب‌های روانی و اجتماعی کمک کند، هرچند عوامل روان‌شناختی همچون هویت، گرایش به تفکر انتقادی، خودکارآمدی نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری آن دارند (سان و همکاران، ۲۰۲۵).

یکی از عواملی که در پژوهش‌ها نیز به ارتباط تنگاتنگ آن با مشارکت اجتماعی اشاره شده است، هویت محسوب می‌شود (بریکوال، ۲۰۲۱). هویت براساس دیدگاه اریکسون مقوله روانی-اجتماعی است یعنی فرد هویت خود را در تعامل با محیط بیرونی به دست می‌آورد، هویت اجتماعی فرد شکل می‌گیرد. تاکید بر جنبه‌های اجتماعی هویت به دلیل آنکه منجر به احساس تعلق خاطر و دلبستگی به جمع کوچک و بزرگ می‌شود، ممکن است زمینه را برای افزایش مشارکت اجتماعی فراهم کند (المولا و الرحمی، ۲۰۲۳). پژوهش‌ها رابطه‌ی مثبت و معنی‌دار ابعاد هویت با مشارکت اجتماعی را تایید کرده‌اند (مایرز، ۲۰۲۳). هویت به‌عنوان یکی از بنیادی‌ترین مفاهیم روان‌شناسی اجتماعی، شامل ابعاد شخصی، اجتماعی و فرهنگی است و نقش تعیین‌کننده‌ای در درک فرد از خود و جایگاه او در جامعه دارد (بریکول، ۲۰۲۱). هویت انسجام‌یافته با احساس تعلق اجتماعی و مشارکت فعال افراد در فعالیت‌های گروهی و مدنی مرتبط است (اریکسون، ۱۹۶۸؛ بریکول، ۲۰۲۱). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که خودکارآمدی می‌تواند میانجی ارتباط بین هویت و مشارکت اجتماعی

باشد، به‌طوری که افراد با هویت مستحکم و باور به توانایی‌های خود، بیشترین سطح مشارکت اجتماعی را نشان می‌دهند (سان و همکاران، ۲۰۲۵). علاوه بر این، هویت فرهنگی در جوامع مختلف، نقش مهمی در میزان مشارکت اجتماعی دارد؛ جوامع جمع‌گرا معمولاً مشارکت بیشتری از افراد خود مشاهده می‌کنند (فینی و آنگ، ۲۰۰۷؛ شوارتز و همکاران، ۲۰۱۱).

متغیر دیگر تفکر انتقادی است که یکی از راه‌هایی است که می‌توان از آن در فرآیندهای تصمیم‌گیری و حل مسئله استفاده کرد (حسینقلی‌زاده، ۲۰۱۹). تفکر انتقادی، توانایی تحلیل، ارزیابی و تفسیر شواهد و اطلاعات برای تصمیم‌گیری منطقی است و شامل استدلال قیاسی و استقرایی، تحلیل منطقی و باز بودن به روی دیدگاه‌های مختلف می‌شود (فاسینو، ۲۰۲۰). این مهارت شناختی ارتباط مستقیم با مشارکت اجتماعی دارد، زیرا افراد دارای تفکر انتقادی مسائل اجتماعی را به‌صورت تحلیلی بررسی می‌کنند و در فرآیندهای مشارکتی تصمیمات آگاهانه و سازنده اتخاذ می‌کنند (حیدری و همکاران، ۲۰۲۱؛ لیو و همکاران، ۲۰۲۱). علاوه بر این، تفکر انتقادی از طریق افزایش خودکارآمدی، انگیزه و توانایی افراد برای اثرگذاری بر گروه و جامعه تقویت می‌شود و نقش مهمی در مسیر تأثیرگذاری ویژگی‌های روان‌شناختی بر مشارکت اجتماعی دارد (شینگیانو و همکاران، ۲۰۲۴). گایتون (۱۹۸۸)؛ لی (۲۰۱۲) و چن و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهش‌های خود بر این مسئله نیز تاکید بسیار کرده‌اند که تفکر انتقادی و استفاده از آن می‌تواند با افزایش مشارکت اجتماعی و انجام فعالیت‌های مختلف اجتماعی در ارتباط باشد و بر آن‌ها اثر بگذارد.

خودکارآمدی، باور فرد به توانایی‌هایش برای انجام موفقیت‌آمیز وظایف و مقابله با چالش‌ها است و بر انگیزه، تلاش و پایداری او اثرگذار است (بندورا، ۱۹۹۷). خودکارآمدی نه تنها پیش‌بینی‌کننده مستقیم مشارکت اجتماعی است، بلکه نقش کلیدی بین هویت و تفکر انتقادی با مشارکت اجتماعی را ایفا می‌کند (نیو و همکاران، ۲۰۲۵؛ شنگایو و همکاران، ۲۰۲۴). افرادی که خودکارآمدی بالاتری دارند، موانع اجتماعی را کمتر دلسردکننده می‌بینند و انگیزه بیشتری برای مشارکت در گروه‌ها، فعالیت‌های داوطلبانه و انجمن‌های اجتماعی دارند (لیائو، ۲۰۲۴). پژوهش‌های نیز در این زمینه مشخص کرده‌اند زمانی که خودکارآمدی افزایش پیدا می‌کند، افراد به سمت و سوی مشارکت اجتماعی سوق پیدا

ممکن بود با موارد پرت مواجه شویم ۳۶۱ نفر (۱۶۶ نفر دختر و ۱۹۵ نفر پسر) به عنوان مشارکت‌کننده انتخاب شدند. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. به این نحو که از بین مدارس شیراز، ۱۰ مدرسه انتخاب شد و سپس در هر مدرسه نیز ۴ کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد و همگی دانش‌آموزان کلاس‌ها مورد مطالعه قرار گرفت.

ب) ابزار

پرسشنامه مشارکت اجتماعی (SPQ): در این پژوهش برای سنجش مشارکت اجتماعی از پرسشنامه مشارکت اجتماعی توسط سادات احمدی بجنستانی (۱۳۹۳) ساخته شد. در پژوهش او متغیر مشارکت اجتماعی در دو بعد ذهنی و عینی مورد بررسی قرار گرفته است. الف) بعد ذهنی مشارکت اجتماعی: مشارکت ذهنی با روحیه مشارکت‌جویی و احساس مسئولیت فرد برای درگیری در مسائل اجتماعی با اهمیتی که فرد برای فعالیت‌های مشارکتی و جمعی قایل است، بررسی می‌گردد. برای سنجش مشارکت ذهنی از گویه‌هایی در قالب طیف لیکرت استفاده شده است. در پرسشنامه طراحی شده سوالات ۱-۳ تا ۱۱-۳ برای سنجش بعد ذهنی مشارکت اجتماعی در نظر گرفته شده است. ب) بعد عینی مشارکت اجتماعی: در این پژوهش با استفاده از معرف‌های مختلفی که بارها توسط محققین مورد استفاده قرار گرفته است، به خصوص مقیاس‌های از کیا و غفاری (۱۳۸۰)، موسوی (۱۳۸۴)، نیازی (۱۳۸۱)، بعد عینی مشارکت اجتماعی در جامعه مورد مطالعه مورد سنجش قرار گرفته است. پایایی ابزار در پژوهش اصلی با آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد. در پژوهش حاضر پایایی آن با الفای کرونباخ ۰/۷۹ گزارش گردید.

پرسشنامه سنجش خودکارآمدی عمومی (GSQ): برای سنجش خودکارآمدی عمومی از پرسشنامه شرر و همکاران (۱۹۸۲) ۱۷ سوال ساخته‌اند و هدف آن سنجش میزان حس خودکارآمدی در افراد است. شیوه نمره‌گذاری این پرسشنامه براساس لیکرت ۵ درجه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) نمره‌گذاری می‌شود. سوالات ۲، ۴، ۵، ۶، ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۶ و ۱۷ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. نمره کل از مجموع نمره‌ها به دست می‌آید که در دامنه ۱۷ تا ۸۵ قرار دارد. پایایی این پرسشنامه در پژوهش مقیمی فام (۱۳۷۹) با آلفای کرونباخ ۰/۸۲

می‌کنند. خودکارآمدی عبارت از انتظار فرد از خود در زمینه‌ی اینکه آیا می‌تواند فعالیت خاصی را با موفقیت انجام دهد یا خیر. همچنین، این مولفه‌ی انگیزشی اشاره به این دارد که شخص آیا به توانمندی‌های خود و ظرفیت‌های خود باور دارد (سانستروم، ۱۹۸۹). در حقیقت بندورا (۱۹۹۷) معتقد است که خودکارآمدی همان انتظارات و باورهای مربوط به عاملیت فردی است که برای انجام رفتارهای بسیار انسان مهم تلقی می‌شوند. توجه به مسئله خودکارآمدی از آن جهت حائز اهمیت است که مطالعات متعددی ارتباط بین احساس خودکارآمدی و رفتار را در حوزه‌های اجتماعی مختلف به خوبی نشان داده‌اند (استیوسون، ۲۰۱۰).

با ترکیب یافته‌های پیشین، پژوهش حاضر الگوی ساختاری مشارکت اجتماعی را براساس هویت، گرایش به تفکر انتقادی و با میانجی‌گری خودکارآمدی تدوین می‌کند. هرچند پژوهش‌های پیشین به بررسی تک‌متغیره یا دو متغیره این روابط پرداخته‌اند، اما مدل یکپارچه و تلفیقی محدود است و نقش میانجی خودکارآمدی در ادبیات موجود کمتر مورد توجه قرار گرفته است. انجام این پژوهش در جامعه ایرانی، امکان بررسی اثرات روان‌شناختی و اجتماعی متغیرها در بافت فرهنگی خاص را فراهم می‌آورد و می‌تواند به توسعه برنامه‌های آموزشی و مداخلات اجتماعی برای افزایش مشارکت اجتماعی کمک کند. مدل پیشنهادی شامل اثر مستقیم هویت، گرایش به تفکر انتقادی بر مشارکت اجتماعی و اثر غیرمستقیم این متغیرها از طریق میانجی خودکارآمدی است، که شکاف‌های موجود در پژوهش‌های پیشین را پر می‌کند و چشم‌انداز جدیدی برای بررسی سازوکارهای روان‌شناختی مشارکت اجتماعی ارائه می‌دهد.

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان:

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش همبستگی با رویکرد مدل ساختاری بود. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر شیراز می‌باشد روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای بود. تعداد نفرات با توجه به تعداد مسیرها بر طبق نظر کلاین (۲۰۱۱) تعیین شد. کلاین (۲۰۱۱) مطرح کرده است که برای هر مسیر ۲۰ نفر باید در نظر گرفته شود. بر این اساس لازم بود ۲۱۰ نفر مورد مطالعه قرار بگیرند که به دلیل آنکه

² General Self-Efficacy Questionnaire

¹ Social participation questionnaire

هویت جمعی (۴، ۷، ۱۰، ۱۳، ۲۴، ۲۹، ۳۸ و ۴۲) و مواد خاصی که به آن امتیاز داده نمی‌شود (۱، ۱۶، ۱۹، ۲۳، ۳۰، ۳۶، ۴۰ و ۴۴) تشکیل شده است. در بررسی چیک و بریگز (۱۹۸۲) نشان داده شده است که پایایی با آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمد و این پرسشنامه از روایی سازه‌ای مطلوبی برخوردار است. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه با آلفای کرونباخ ۰/۷۸ محاسبه گردید.

ج) روش اجرا

برای اجرای پرسشنامه‌ها پس از اخذ مجوزهای لازم با مدارس هماهنگی لازم صورت گرفت و پرسشنامه‌های مختلف در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت. پیش از ارائه پرسشنامه‌ها توضیح مختصری درباره‌ی نحوه‌ی پاسخ‌دهی، هدف پژوهش و ضرورت همکاری صادقانه آن‌ها در ابتدای پرسشنامه ارائه شد. علاوه بر این، به مشارکت کنندگان اطمینان داده شد که پاسخ‌های آن‌ها محرمانه است. به علاوه این امکان برای شرکت کنندگان مهیا بود که در صورت عدم تمایل بتوانند فرآیند کار را ترک نمایند. همچنین، تلاش شد که برای اقناع مشارکت‌کننده از معلمان و مدیران هر کلاس برای پاسخ به پرسشنامه‌ها امتیازی محاسبه شود. پس از اجرا داده‌های افراد برای تجزیه و تحلیل مورد استفاده قرار گرفت. روش آمار توصیفی (میانگین) و استنباطی (همبستگی) تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و جهت برازش مدل آماری از نرم‌افزار AMOS استفاده شد.

یافته‌ها

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی مشارکت اجتماعی براساس ابعاد هویت، تفکر انتقادی با واسطه‌گری خودکارآمدی صورت گرفته است. میانگین، انحراف معیار، کمترین نمره و بیشترین نمره متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱- شاخص‌های میانگین و انحراف استاندارد

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمترین نمره	بیشترین نمره
هویت شخصی	۴۱/۴۴	۵/۲۶	۲۶/۹۱	۵۰
هویت ارتباطی	۴۰/۲۷	۶/۶۴	۱۷	۵۰
هویت اجتماعی	۲۲/۲۲	۴/۹۰	۸	۳۰

گزارش شده است. در پژوهش براتی (۱۳۷۵) نیز ضریب پایایی این آزمون از طریق روش اسپیرمن - براون با طول برابر ۰/۷۶ و با طول نابرابر ۰/۷۶ و از روش دو نیمه کردن گاتمن برابر ۰/۷۶ به دست آمد. طباطبائی (۱۳۷۶) نیز ضریب پایایی این آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۰ اعلام کرد. در پژوهش حاضر نیز پایایی پرسشنامه با آلفای کرونباخ ۰/۸۱ تایید گردید.

پرسشنامه گرایش به تفکر انتقادی (CTPQ):^۱ برای سنجش تفکر انتقادی

از پرسشنامه گرایش به تفکر انتقادی ریکتس (۲۰۰۳) شامل ۳۳ سؤال پنج گزینه‌ای بوده که در مقیاس لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم (با نمره دهی ۱ تا ۵)، تنظیم شده است (۳۳). حداکثر و حداقل نمره کسب شده در این آزمون به ترتیب ۱۶۵ و ۳۳ امتیاز بوده و دارای ۳ زیرحیطه است که عبارتند از خلاقیت، بالندگی (بلوغ شناختی یا کمال) و تعهد. در مطالعه پاکمهر و همکاران ضریب آلفای کرونباخ کل این پرسشنامه ۰/۷۶ و در پژوهش قدم‌پور و همکاران ضرایب آلفای کرونباخ نیز ۰/۷۱، ۰/۸۰ و ۰/۵۷ به دست آمد. در این پژوهش نیز روایی این پرسشنامه از طریق روش تحلیل عاملی مطلوب گزارش شد. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه با آلفای کرونباخ ۰/۸۲ محاسبه گردید.

پرسشنامه ابعاد هویت (QDI):^۲ برای سنجش ابعاد هویت از پرسشنامه ابعاد

هویت در سال ۱۹۷۸ توسط سمپسون (۱۹۷۸) ساخته شد و پس از اصلاحات و بازنویسی مجدد توسط (چیک و بریگز، ۱۹۸۱؛ ۱۹۸۲) ماده‌های جدیدی به آن اضافه گردید. این پرسشنامه دارای ۴۵ سوال است که برای پاسخ‌گویی به آن‌ها لازم است از لیکرت ۵ درجه‌ای از برایم مهم نیست (۱) تا فوق‌العاده برایم مهم است (۵) استفاده شود. این پرسشنامه از خرده‌مقیاس‌های گرایش هویت شخصی (۲، ۵، ۸، ۱۱، ۱۴، ۱۸، ۲۱، ۲۵، ۲۷ و ۳۲)، گرایش هویت ارتباطی (۲۲، ۲۶، ۲۸، ۳۱، ۳۴، ۳۵، ۳۷، ۳۹، ۴۱ و ۴۳)، گرایش هویت اجتماعی (۳، ۶، ۹، ۱۲، ۱۵، ۱۷ و ۲۰)، گرایش

² Questionnaire dimensions of identity

¹ Critical Thinking Propensity Questionnaire

۴۰	۱۳	۶/۳۴	۲۸/۲۴	هویت جمعی
۱۱۹	۶۳	۱۰/۰۵	۹۷/۱۳	تفکر انتقادی
۵۵	۱۱	۱۰/۲۶	۳۴/۶۷	خودکارآمدی
۳۷	۱۱	۵/۳۹	۲۲/۷۶	مشارکت ذهنی
۴۱	۰	۷/۹۴	۱۰/۸۱	مشارکت عینی
۱۳	۶۰	۹/۳۹	۳۳/۵۸	مشارکت اجتماعی

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود بیشترین میانگین مربوط به تفکر انتقادی با مقدار ۹۷/۱۳. در ادامه به بررسی همبستگی بین متغیرها پرداخته می‌شود. روابط ساده و اولیه بین متغیرها با محاسبه ضریب همبستگی پیرسون

مورد بررسی قرار گرفت. در جدول ۲ ماتریس همبستگی (مرتب به صفر) بین متغیرهای پژوهش نشان داده شده است.

جدول ۲- همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱) هویت شخصی	۱								
۲) هویت ارتباطی	۰/۴۷ ^{***}	۱							
۳) هویت اجتماعی	۰/۴۸ ^{***}	۰/۵۳ ^{***}	۱						
۴) هویت جمعی	۰/۴۳ ^{***}	۰/۳۸ ^{***}	۰/۴۸ ^{***}	۱					
۵) تفکر انتقادی	۰/۴۸ ^{***}	۰/۳۷ ^{***}	۰/۱۸ ^{**}	۰/۲۵ ^{**}	۱				
۶) خودکارآمدی	۰/۰۰۸	-۰/۰۹	-۰/۲۵ ^{**}	-۰/۱۷ ^{**}	۰/۷۲ ^{**}	۱			
۷) مشارکت ذهنی	-۰/۰۵	-۰/۱۵ ^{**}	-۰/۱۰ [*]	-۰/۱۳ [*]	۰/۰۶	۰/۴۶ ^{**}	۱		
۸) مشارکت عینی	۰/۱۱ [*]	۰/۰۶	۰/۰۶	۰/۲۷ ^{**}	۰/۱۷ ^{**}	-۰/۰۴	-۰/۰۵	۱	
۹) مشارکت اجتماعی	۰/۰۶	۰/۰۸	-۰/۰۰۹	۰/۱۵ ^{**}	۰/۱۸ ^{**}	۰/۳۰ ^{**}	۰/۵۳ ^{**}	۰/۸۱ ^{**}	۱

با توجه به نتایج مشاهده شده در این جدول، روابط بسیاری از متغیرهای برون‌زاد، واسطه‌ای و درون‌زاد به صورت مثبت معنی‌دار است. همچنین دامنه ضرایب همبستگی بین کل متغیرهای مورد مطالعه از ۰/۰۱ تا ۰/۸۱ است. علاوه بر این بیشتر روابط بین متغیرهای پژوهش، در سطح ۰/۰۱ و ۰/۰۵ معنی‌دار شده‌اند. علاوه بر این، پیش از آزمون مدل معادلات ساختاری، به بررسی مفروضه‌ها پرداخته شد و از طریق نمودار مستطیلی و آماره ماهالانوبیس داده‌های پرت بررسی و از مجموعه داده‌ها کنار گذاشته شدند. همچنین، مقادیر کجی و چولگی داده‌ها نیز بیشتر از ± 1 نمی‌باشد. استقلال داده‌ها با آماره دورین واتسون بررسی و تأیید شد. در بررسی هم خطی چند گانه از همبستگی پیرسون بین زوج متغیرها استفاده شد. با توجه به نظر تاپاچنیک و فیدل (۲۰۰۱) که همبستگی دو متغیری ۰/۹۰ و بالاتر، هم خطی ایجاد می‌کند؛ این مقدار همبستگی در داده‌های پژوهش حاضر وجود نداشت. همچنین، برای بررسی دقیق‌تر هم خطی

چند گانه از شاخص‌های اغماض و تورم واریانس (VIF) محاسبه شد. مقادیر شاخص اغماض کوچکتر از حد مجاز ۰/۱ و مقادیر شاخص VIF بزرگتر از حد مجاز ۱۰ (استیونس، ۲۰۰۲) نبود. همچنین، مشخص شده است که ضریب ماردیا (شاخص نرمالیتی چندمتغیره) ۲/۱۴ به دست آمده است که نشان از نرمال بودن چند متغیره دارد (مقدار بحرانی، ۲/۵۸). پس از بررسی مفروضه‌ها و حصول اطمینان از برقراری آن‌ها، به منظور ارزیابی مدل مورد بررسی از مدل معادلات ساختاری استفاده شد.

براساس مبانی نظری و پیشینه تحقیقاتی مدلی طراحی شد که در آن ابعاد هویت، تفکر انتقادی به عنوان متغیر برون‌زاد، خودکارآمدی به عنوان متغیر درون‌زاد به عنوان متغیر میانجی و مشارکت اجتماعی به عنوان متغیر درون‌زاد گرفته شد. شاخص‌های برازش مدل نهایی پژوهش به تفکیک شاخص‌ها، در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳- شاخص‌های برازش مدل

PCLOSE	RMSEA	AGFI	TLI	RFI	IFI	NFI	CFI	P	X2/df	مدل
۰/۰۰۰۱	۰/۱۵	۰/۵۸	۰/۵۴	۰/۵۰	۰/۵۹	۰/۸۶	۰/۵۸	۰/۰۰۱	۵/۵۴	قبل از اصلاح
۰/۸۷	۰/۰۰۱	۰/۹۷	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۹۹	۰/۹۲	۰/۹۶	۰/۰۰۱	۱/۱۲	بعد از اصلاح

می‌دهد که مدل در ابتدا از برازش مطلوبی برخوردار نبود. پس از انجام اصلاحات و حذف مسیرهای پیشنهادی غیر معنادار از مدل، برازش مدل مطلوب شد. پس از تعیین برازش مدل، وزن رگرسیون متغیرهای پژوهش و اثرات مستقیم آن‌ها در ذیل هر فرضیه ارائه شده است.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، شاخص‌های مطلق ۱ (مجذور کای ۲، ریشه دوم میانگین مجذورات باقیمانده ۳ و نیکویی برازش نسبت به جامعه ۴) نسبی ۵ (برازش تطبیقی ۶، برازش هنجار شده ۷، برازش رشد یابنده ۸، برازش نسبی ۹ و شاخص تاکر-لویس ۱۰) و ایجازی ۱۱ (برازش تعدیل یافته ایجازی ۱۲) گزارش شده است. این شاخص‌ها قبل از اصلاح مدل، نشان

جدول ۴: ضرایب اثرات مستقیم موجود در مدل ساختاری

P	t	خطای استاندارد	مقدار استاندارد	مقدار برآورد	مسیر
۰/۲۵	-۱/۱۶	۰/۱۲	-۰/۰۸	-۰/۱۴	هویت شخصی بر مشارکت اجتماعی
۰/۶۰	۰/۵۲	۰/۵۲	۰/۰۳	۰/۰۵	هویت ارتباطی بر مشارکت اجتماعی
۰/۱۲	-۱/۵۴	۰/۱۳	-۰/۱۰	-۰/۲۰	هویت اجتماعی بر مشارکت اجتماعی
۰/۰۱	۲/۴۷	۰/۰۹	۰/۱۵	۰/۲۳	هویت جمعی بر مشارکت اجتماعی
۰/۰۴	۲/۰۲	۰/۰۶	۰/۱۳	۰/۱۲	تفکر انتقادی بر مشارکت اجتماعی
۰/۸۲	۰/۲۳	۰/۰۳	۰/۰۱	۰/۰۳	هویت شخصی بر خودکارآمدی
۰/۱۲	-۱/۵۷	۰/۰۹	-۰/۰۹	-۰/۱۴	هویت ارتباطی بر خودکارآمدی
۰/۰۰۱	-۳/۲۵	۰/۱۳	-۰/۲۰	-۰/۴۳	هویت اجتماعی بر خودکارآمدی
۰/۰۰۲	-۳/۰۵	۰/۰۹	-۰/۱۷	-۰/۲۸	هویت جمعی بر خودکارآمدی
۰/۰۰۱	۴/۹۱	۰/۰۶	۰/۲۹	۰/۳۰	تفکر انتقادی بر خودکارآمدی
۰/۰۰۱	۵/۷۵	۰/۰۵	۰/۳۱	۰/۲۹	خودکارآمدی بر مشارکت اجتماعی

ارتباطی ($\beta = -0/09, p = 0/12$) بر خودکارآمدی معنی‌دار نیست. لیکن، مسیر هویت اجتماعی ($\beta = -0/43, p = 0/001$) و هویت جمعی ($\beta = 0/02, p = 0/002$) بر خودکارآمدی به صورت منفی معنی‌دار است. مسیر تفکر انتقادی بر خودکارآمدی به صورت مثبت معنی‌دار است ($p = 0/001$) $\beta = 0/29$. مسیر خودکارآمدی بر خودکارآمدی معنی‌دار است ($\beta = 0/01, p = 0/01$). مسیر خودکارآمدی بر مشارکت اجتماعی به صورت مثبت معنی‌دار است ($\beta = 0/31, p = 0/001$). به منظور بررسی معناداری نقش

بر طبق نتایج به دست آمده (جدول ۱) نشان داده می‌شود که مسیر هویت شخصی ($\beta = -0/08, p = 0/25$)، هویت ارتباطی ($\beta = 0/03, p = 0/60$)، هویت اجتماعی ($\beta = -0/10, p = 0/12$) بر مشارکت اجتماعی معنی‌دار نیست. لیکن، مسیر هویت جمعی بر مشارکت اجتماعی به صورت مثبت معنی‌دار است ($\beta = 0/15, p = 0/01$). نتایج نشان داده که مسیر تفکر انتقادی بر مشارکت اجتماعی به صورت مثبت معنی‌دار است ($\beta = 0/13, p = 0/04$) $\beta =$ نتایج نشان داد که مسیر هویت شخصی ($\beta = 0/01, p = 0/82$) و هویت

7. Normed Fit Index
8. Incremental Fit Index
9. Relative Fit Index
10. Tucker-Lewis Index
11. parsimonious
12. Adjusted Goodness-of-Fit Index

1. absolute
2. Chi-square
3. Root Mean Squared Error of Approximation
4. Close Fit of the population
5. relative
6. Comparative Fit Index

شد. جدول ۵ شامل اثرات غیرمستقیم و اثرات کلی متغیرهای پژوهش است.

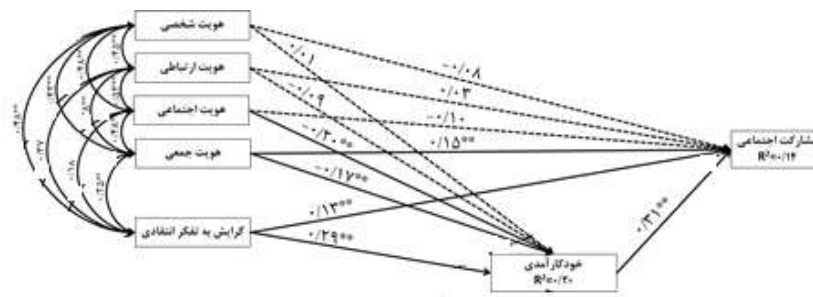
واسطه‌گری خودکارآمدی در رابطه‌ی بین ابعاد هویت، تفکر انتقادی با مشارکت اجتماعی از دستور بوت استرپ در نرم افزار AMOS استفاده

جدول ۵: ضرایب اثرات غیرمستقیم و کل موجود در مدل با استفاده از بوت استرپ

مسیر	اثر غیرمستقیم	P	اثر کل
هویت شخصی-خودکارآمدی-مشارکت اجتماعی	۰/۰۰۵	۰/۸۷	-۰/۰۷
هویت ارتباطی-خودکارآمدی-مشارکت اجتماعی	-۰/۰۳	۰/۱۱	۰
هویت اجتماعی-خودکارآمدی-مشارکت اجتماعی	-۰/۰۶	۰/۰۱	-۰/۱۶
هویت جمعی-خودکارآمدی-مشارکت اجتماعی	-۰/۰۵	۰/۰۳	۰/۱
تفکر انتقادی-خودکارآمدی-مشارکت اجتماعی	۰/۰۹	۰/۰۴	۰/۲۲

$\beta=$ از طریق خودکارآمدی، مشارکت اجتماعی را به صورت مثبت و معنی‌دار تحت تاثیر قرار می‌دهد. در نهایت نتایج این یافته‌ها نیز به صورت ترسیمی در شکل ۱ مد نظر قرار گرفته است.

همان‌گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، هویت اجتماعی ($p=۰/۰۱$)، هویت جمعی ($\beta=-۰/۰۵, p=۰/۰۳$) و هویت ارتباطی ($\beta=-۰/۰۶, p=۰/۰۱$)، مشارکت اجتماعی را به صورت منفی و معنی‌دار تحت تاثیر قرار می‌دهد. همچنین، مشخص شد که تفکر انتقادی ($p=۰/۰۴, p=۰/۰۹$)

شکل ۱: مدل نهایی پژوهش

این یافته با پژوهش‌های گوشو (۲۰۰۶)، والدر (۲۰۰۲)، ساکس و همکاران (۱۹۹۹)، فاسر و همکاران (۲۰۱۹)، گل و همکاران (۲۰۱۵)، درستکار و رنجبر (۱۳۹۸). در زمینه‌ی اثر هویت جمعی بر مشارکت اجتماعی همسو است. لیکن، با پژوهش‌های ماریکه مونز (۲۰۱۸) و درستکار و همکاران (۱۳۹۸) که نشان داد هویت اجتماعی نیز بر مشارکت اجتماعی تاثیر گذار است، ناهمسو است. در جهت تبیین این یافته لازم به ویژگی‌های متغیرها و تعاریف آن‌ها اشاره نمود. در این زمینه می‌توان مطرح کرد که هویت شخصی در برگیرنده‌ی باورهای خصوصی ما در مورد ویژگی‌های روان‌شناختی و توانمندی‌های خود است. شخص در این بعد از هویت خویش با اتکا به آنچه خود از طریق تجربه کسب کرده است، آن‌ها را جزئی از خود می‌داند. هویت ارتباطی به آن بخش از هویت شخص اشاره دارد که در ارتباطات دوجانبه و دوطرفه خود در نظر

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تبیین علی مشارکت اجتماعی براساس ابعاد هویت، گرایش به تفکر انتقادی و خودکارآمدی صورت گرفت. یافته‌های مربوط به فرضیه اول نشان داد که از بین ابعاد هویت فقط بعد هویت جمعی قدرت اثر بر مشارکت اجتماعی را دارد و به صورت مثبت بر آن اثرگذار است و سایر ابعاد هویت نتوانستند بر مشارکت اجتماعی اثرگذار باشند. این یافته بدان معناست که اگر در افراد و دانش‌آموزان هویت جمعی به صورت قوی شکل گرفته باشد امکان آن که افراد به سمت مشارکت اجتماعی در اجتماع پیش بروند، بیشتر خواهد شد. اما در مورد سایر ابعاد بدین شکل نیست و تغییرات در سایر ابعاد مشارکت اجتماعی با تغییر و تفاوت معنادار روبه‌رو نمی‌کند. به عبارت دیگر، افزایش و کاهش ابعاد شخصی، ارتباطی و اجتماعی هویت، افزایش و کاهش مشارکت اجتماعی را نشان نمی‌دهد.

می‌گیرد. به عبارت دیگر، این بعد به چگونگی دیدن خود در روابط صمیمی اطلاق می‌شود. در بعد سوم خود اجتماعی مطرح می‌شود که به معنای آن است که شخص خود را چگونه در روابط عمومی خود در نقش‌های اجتماعی می‌بیند و شهرت خویش را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، این روابط بسیار عام و در اجتماع است. در بعد چهارم خود جمعی نشان داده می‌شود که مطرح می‌کند شخص چگونه هویت‌های گروه مرجع مختلف خود را نمایان می‌دهند (چیک و همکاران، ۲۰۰۲). در آن طرف مدل نیز مشارکت اجتماعی به معنای فرآیندی شناخته می‌شود که مبتنی بر حضور و وجود آگاهانه و فعال شخص در مقام عضوی از جامعه در موقعیت‌های اجتماعی و انجام نقش‌های اجتماعی که به وی داده می‌شود و به صورت رفتارها و فعالیت‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی ابراز می‌شود.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که گرایش به تفکر انتقادی بر مشارکت اجتماعی اثر مثبت دارد. این یافته بدان معناست که هر چه گرایش به تفکر انتقادی افزایش پیدا کند، مشارکت اجتماعی افزایش پیدا می‌کند. این یافته با پژوهش‌های متقی و همکاران (۱۳۹۸)، الملا و همکاران (۲۰۲۳)، گایتون (۱۹۸۸)؛ لی (۲۰۱۲) و چن و همکاران (۲۰۲۲) که نشان دادند که تفکر انتقادی و گرایش تفکر انتقادی می‌تواند بر مشارکت اجتماعی اثرگذار باشد، همسو است. در جهت تبیین این یافته نیز بر ویژگی‌های تفکر انتقادی و مشارکت اجتماعی باید اشاره نمود. شخصی که گرایش به تفکر انتقادی دارد به ارزشیابی نتایج از طریق بررسی منطقی و منظم مسائل و موضوعات شواهد و راه حل‌ها است. به طور کلی، شخص در تفکر انتقادی تمایل دارد که اندیشمندانه به بررسی پدیده‌های مختلف بپردازد و در نهایت با کشف شواهد صحیح به رد و پذیرش آن پدیده بپردازد (سیف، ۱۳۹۰). در همین زمینه ریدل (۲۰۰۷) مطرح می‌کند که تعاریف گوناگون و بسیاری در زمینه تفکر انتقادی وجود دارد که می‌توان شباهت‌های بسیاری در این تعاریف در نظر گرفت. تأمل، شناخت و ارزشیابی فرضیه‌ها، اکتشاف، تفسیر و تجزیه و تحلیل، استدلال و قضاوت و بررسی زمینه از جمله این شباهت‌ها است. بر این اساس، تفکر انتقادی یک فرآیند تبیینی و نگرشی در نظر گرفته می‌شود که به مهارت‌های ذهنی بسیاری نیاز دارد. تفکر انتقادی به شخص این امکان را می‌دهد تا افکار خویش را واضح، دقیق، صحیح، مرتبط، مستحکم و بی‌طرفانه بیان نماید (ویلکینسون، ۲۰۰۷). گرایش به این ویژگی‌ها و

بررسی تبیین‌های مختلف در زمینه‌ی پدیده‌های مختلف شخص را به سمت و سوی می‌برد که در زمینه‌ی پدیده‌های اجتماعی عمیق به بررسی بپردازد، وی در این جایگاه به بررسی این امر می‌پردازد که چرا باید فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در جامعه بپردازد و مشارکت داشته باشد. شخص در این حیطه‌ها عمیق به بررسی می‌پردازد و در پی این بررسی‌ها، مشورت‌ها، استدلال‌ها و تبیین‌های اساسی متوجه می‌شود که مشارکت اجتماعی می‌تواند فواید بسیاری برای او و جامعه داشته باشد و می‌تواند شخص را از منفعل بودن در مقابل اجتماع به سمت و سوی یک شخص فعال و مسئولیت‌پذیر بدل کند. لازم به ذکر است که گرایش به تفکر انتقادی شخص را در موقعیت سرمایه‌گذاری فکری و انرژی در زمینه‌ی پدیده‌ای که در آن مشغول به تفکر است، می‌شود. این ویژگی منجر به آن می‌شود که شخص در زمینه‌ی اجتماع و فعالیت‌های خاص اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی علاقمند شود و سمت و سوی مشارکت اجتماعی گام بردارد. زیرا، در این زمینه سرمایه‌گذاری گذاشته است.

یافته‌های پژوهش حاضر در زمینه‌ی اثر ابعاد هویت بر خودکارآمدی نشان داد که از بین ابعاد هویت، هویت اجتماعی و جمعی بر خودکارآمدی اثر منفی داشته است؛ اما هویت شخصی و هویت ارتباطی اثری بر خودکارآمدی ندارد. این یافته بدین معناست که شخص دارای هویت اجتماعی و هویت جمعی می‌تواند منجر به کاهش خودکارآمدی در شخص شود. به عبارت دیگر، هر چه شخص به اجتماع و جمعی خاص متکی باشد و خود را با آن‌ها بشناسد، خودکارآمدی کمی را تجربه می‌کند. همچنین، شخص دارای هویت شخصی و هویت ارتباطی کاهش و افزایش خودکارآمدی را تجربه نمی‌کنند. این یافته در زمینه‌ی اثر منفی هویت اجتماعی و جمعی و در زمینه‌ی عدم اثر هویت شخصی و ارتباطی بر خودکارآمدی با پژوهش‌های ماریکه مونن (۲۰۱۸)، گوشو (۲۰۰۶)، بیولگر و ملور (۱۹۹۷)، درستکار و همکاران (۱۳۹۸) و پرداخته و همکاران (۱۳۹۳) ناهمسو است.

نتایج پژوهش حاضر در زمینه‌ی اثر خودکارآمدی بر مشارکت اجتماعی نشان داد که خودکارآمدی بر مشارکت اجتماعی اثر مثبت دارد. این یافته بدان معناست که هر چه شخص بداند از ظرفیت‌ها، توانمندی‌ها و ویژگی‌های مثبت در موثر بودن در اجتماع برخوردار است، بیشتر در جهت

مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کوشا خواهد بود. این یافته با پژوهش‌های حسین‌قلی‌زاده و همکاران (۲۰۱۹)، بویل و همکاران (۲۰۱۸)، درستکار و رنجبر (۱۳۹۸) و کیم (۲۰۲۲) همسو است.

در جهت تبیین اثر خودکارآمدی بر مشارکت اجتماعی می‌توان به این امر اشاره کرد که شخص در خودکارآمدی به باوری به عنوان شخصی که دارای توانایی است نائل می‌آید. در پی این باور می‌داند در بخش‌های مختلف زندگی می‌تواند موثر باشد و کارآمدی خویش را نشان دهد. وی در این حالت می‌داند که با تکیه بر توانایی خویش می‌تواند اعمالی انجام دهد که در موقعیت‌های مختلف اثرگذار باشد. به عبارت دیگر، شخص خودکارآمد عقیده دارد که یادگیرنده در مورد شایستگی خود در رفتار، فعالیت یا زمینه خاصی است. به بیان دیگر، خودکارآمدی به انتظار فرد از خود اشاره دارد که چقدر می‌تواند در جهت شایستگی‌ها و اثرگذاری خویش در محیط گام بردارد (بندورا، ۲۰۱۲). آنچه پس از خودکارآمدی به دست می‌آید احساس اثرگذاری و شایستگی در محیط‌های مختلف زندگی است.

از این رو، می‌توان انتظار داشت، مشارکت اجتماعی که به رفتارهای فعال، سازنده، سازگار در سطح اجتماعی اشاره دارد تحت تاثیر باور به شایستگی شخص (خودکارآمدی) قرار بگیرد. بدین گونه که اگر شخصی بداند که می‌تواند در جامعه خویش موثر باشد و شایستگی‌های او دیده می‌شود و در پی آن توانمندی‌ها و شایستگی‌ها و ظرفیت‌ها تاثیرات بسیاری در اجتماع خویش می‌گذارد؛ در فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه به مشارکت می‌پردازد و علاقمند خواهد بود که در بسیاری از رفتارهای مختلف دست به اقدام بزند و تاثیرات خود را بر جامعه ببیند (غفاری و نیازی، ۱۳۸۶). به بیان دیگر، مشارکت اجتماعی نیازمند آن است که شخص بداند از کارآمدی برخوردار است و موفقیت‌های بیشماری دارد که از آن‌ها حس مطلوب می‌گیرد. این موارد زمینه را برای انجام فعالیت‌های اجتماعی و داشتن تعلق خاطر به جامعه افزایش می‌دهد. لازم به ذکر است که خودکارآمدی افراد به طور کلی زمینه‌ساز افزایش انتظار از خود برای انجام امور مختلف در موقعیت‌های مختلف است. از این رو، با افزایش این انتظار شخص در هر موقعیتی در تلاش است که تاثیرگذاری خویش بر آن را شناسایی کند. لازم به ذکر است که از منظر،

اندیشمندان همچون کلی و برین لینگر، سالیما عمر و ترن بال، مشارکت اجتماعی زمانی به بالاترین سطح خود می‌رسد که افراد بتوانند بدانند که کنش‌های جمعی و فردی آن‌ها منجر به آن می‌شود که نیازها و خواسته‌های آنان محقق می‌شود و افراد می‌توانند در جهت بهبود شرایط خویش گام بردارند. از دیدگاه اینگلههارت، نیز این امر به شکلی دیگر خود را نشان می‌دهد. بدین گونه که جامعه و حکومت در گام ابتدایی برای افزایش مشارکت اجتماعی نیازمند آن است که نیازها، خواسته‌ها و احتیاجات افراد جامعه را به خوبی برطرف نماید تا افراد در پی رفع این نیازها، نیازهای سطح بالاتر را فعال نمایند و به مشارکت اجتماعی در عالی‌ترین سطح خود برسند. بر اساس، این نظرات نیز می‌توان مطرح نمود، شناسایی ویژگی‌ها و توانمندی‌ها، زمینه‌سازی برای کسب موفقیت، افزایش اعتماد به نفس و عزت نفس و زمینه‌سازی برای کسب خودکارآمدی نوعی برطرف نیازهای اساسی و پایه است که در پی رفع این نیازها، افراد تمایل پیدا می‌کنند در سطح اجتماعی به مشارکت بپردازند و در جهت انجام فعالیت‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی گام بردارند.

یافته‌های پژوهش حاضر در زمینه فرضیه هشتم و اصلی این پژوهش عبارت بود از اینکه از بین ابعاد هویت، هویت اجتماعی و جمعی از طریق خودکارآمدی به صورت منفی بر مشارکت اجتماعی اثرگذار هستند و گرایش به تفکر انتقادی به صورت مثبت از طریق خودکارآمدی توانسته‌اند بر مشارکت اجتماعی موثر واقع شوند. این یافته‌ها بدین معنا هستند که هویت اجتماعی و هویت جمعی با کاهش خودکارآمدی منجر به کاهش مشارکت اجتماعی می‌شود. به عبارت دیگر، افرادی که از هویت اجتماعی و هویت جمعی بالایی برخوردار هستند دچار کاهش خودکارآمدی و باور به شایستگی‌های خود می‌شوند و همین امر، مشارکت اجتماعی آنان را کاهش می‌دهد. لازم به ذکر است که این یافته دور از انتظار و چالش‌برانگیز است. همچنین، یافته مربوط به گرایش به تفکر انتقادی بدین معناست که زمانی افراد دارای گرایش به تفکر انتقادی باشند، افزایش خودکارآمدی را تجربه می‌کنند و همین امر منجر به آن می‌شود که افراد بتوانند در جهت انجام فعالانه، فعالیت‌های اجتماعی گام بردارند و مشارکت اجتماعی بالا را تجربه کنند. به دلیل اینکه در این زمینه

پژوهشی انجام نشده است نمی‌توان به پژوهش‌های همسو و ناهمسو با این یافته‌ها اشاره نمود. در ادامه به تبیین این یافته‌ها پرداخته می‌شود.

در جهت تبیین یافته پرچالش و دور از انتظار اثر واسطه‌گری منفی خودکارآمدی بین ابعاد هویت اجتماعی و جمعی با مشارکت اجتماعی می‌توان مطرح نمود که ابعاد هویت اجتماعی و جمعی اگر به صورت جداگانه بدون در نظر گرفتن خودکارآمدی بر مشارکت اجتماعی اثرشان دیده می‌شود، یا اثر نداشتند یا اثر آن مثبت می‌بود. همان‌طور که نشان داده شد همین امر نیز رخ داد. مشخص شد که هویت اجتماعی اثری بر مشارکت اجتماعی ندارد ولیکن، هویت جمعی می‌تواند مشارکت اجتماعی را به صورت مثبت تحت‌تأثیر قرار دهد. در تبیین این موارد نیز آمد که احساس تعلق خاطر در سطح هویت جمعی بسیار بیشتر است و افراد بیشتر تمایل دارند که به فرهنگ، قومیت، نژاد و مذهب خاص خود به عنوان یک گروه مرجع پایبند باشند و تعلق داشته باشند (چیک و همکاران، ۲۰۰۲) و همین امر زمینه را برای افزایش مشارکت اجتماعی فراهم می‌کند اما افراد در سطح نقش‌های اجتماعی این نوع تعلق خاطر را احساس نمی‌کنند و بیشتر در تلاش هستند که به ایفاء نقش‌های اجتماعی بپردازند تا در فعالیت‌های اجتماعی به مشارکت بپردازند و این سطح نمی‌تواند موثر بر مشارکت اجتماعی باشد (نیکخواه و احمدی، ۱۳۹۶).

لازم به ذکر است که در بسیاری از فعالیت‌های اجتماعی نیز برای پیشبرد افزایش مشارکت اجتماعی بر گروه‌های و حزب‌های خاص تأکید می‌شود و همین امر مشارکت اجتماعی را افزایش می‌دهد. این امر نشان از آن دارد که بیشتر تعلق خاطر به جمع کوچک است نه یک اجتماع کلان.

بنابراین، اگر به اثر مستقیم هویت جمعی بر مشارکت اجتماعی نظر شود نتایج با وجود واسطه‌گری خودکارآمدی بسیار متفاوت است. در آن یافته ما با افزایش مشارکت اجتماعی روبه‌رو هستیم ولی در این یافته ما با کاهش مشارکت اجتماعی روبه‌رو می‌شویم. جهت تبیین این امر باید اشاره کنیم که هویت جمعی قادر نیست که منجر به آن شود شخص نسبت به خود باور به توانمندی را پیدا کند و در جهت افزایش باور به شایستگی‌ها و ظرفیت‌های خویش گام بردارد. چرا که شخص در هویت جمعی هر شایستگی، لیاقت، تأثیر، ظرفیت و توانمندی داشته باشد مرهون هویت جمعی می‌داند و بدون آن گروه او نیز شایستگی و توانمندی نخواهد داشت.

به عبارت دیگر، زمانی که شخص تعلق خاطر شدیدی به یک گروه، حزب، نگاه و ایدئولوژی خاصی داشته باشد، هر چه موفقیت و دستاوردی هم داشته باشد در پس وابستگی و تعلق خود به آن گروه است. از این رو، چیزی تحت عنوان باور به توانمندی‌های خویش و در نظر گرفتن موفقیت‌ها و شکست‌های خود در نظر گرفته نمی‌شود (بندورا، ۱۹۹۷).

زمانی که فرد خودکارآمدی خویش را به دست نیابد و بداند که تصمیمات و توانمندی‌های او نقشی در محیط و موقعیت‌های مختلف ندارد، به سمت و سوی انجام فعالانه، فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی نمی‌پردازد و مشارکت وی دچار اختلال می‌شود. بنابراین، اگر از زوایای خودکارآمدی بخواهیم به ارتباط هویت اجتماعی و هویت جمعی با مشارکت اجتماعی نظر کنیم، مشارکت به جای افزایش، کاهش نیز پیدا می‌کند.

لازم به ذکر است که گرایش به تفکر انتقادی به دلیل اینکه با توانایی‌هایی از جمله استدلال، منطق، تفکر فعال، جستجوگری و نتیجه‌گیری دقیق همراه است (ریکتس، ۲۰۰۳) منجر به آن می‌شود که شخص به موفقیت‌های بیشمار نائل آید و در پی اینکه آن موفقیت‌ها را ناشی از توانمندی‌ها، شایستگی‌ها و کارآمدی‌های خویش بداند، قادر خواهد بود به این باور برسد که خودکارآمد است. به طور کلی، انسان با شناخت توانمندی‌های خویش و داشتن فرصت‌هایی برای تحقق آن‌ها قادر خواهد بود که تأثیرگذاری خویش را در موقعیت‌های مختلف و گوناگون احساس کند. شخص با احساس اینکه خودکارآمد است و می‌تواند در موقعیت‌های زندگی خود موثر باشد، به فعالیت‌های مختلف می‌پردازد. خودکارآمدی به عنوان یک مولفه‌ی انگیزشی در نظریه‌ی بندورا شناخته می‌شود که برای انجام امور مختلف می‌تواند زمینه‌ساز بسیار موثر انگیزشی باشد و به رفتارهای افراد جهت دهد. از این رو، در مشارکت اجتماعی که از رفتارها و فعالیت‌های مختلفی تشکیل می‌شود، مؤلفه‌ی انگیزشی خودکارآمدی می‌تواند نقش بسیار مهمی را ایفاء کند. به عبارت دیگر، انسان برای افزایش مشارکت خود در سطح اجتماعی نیازمند یک انگیزه و تمایل است که خودکارآمدی به دلیل آنکه یک مولفه‌ی انگیزشی قوی است می‌تواند زمینه‌ساز انجام فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی شود و مشارکت اجتماعی را بالا ببرد.

با توجه به یافته‌های که در این پژوهش به دست آمد و تبیین‌هایی که ارائه شد. در ادامه به پیشنهادات کاربردی در این پژوهش اشاره می‌شود. یافته‌های این پژوهش می‌تواند اطلاعات با اهمیتی برای سیاست‌گذاران و مسئولان آموزشی به همراه داشته باشد. یکی از یافته‌های پژوهش حاضر، اثر مستقیم و غیرمستقیم (با واسطه‌گری) گرایش تفکر انتقادی بر مشارکت اجتماعی بود. از این رو، آنچه از این یافته بر می‌آید داشتن روحیه‌ی نقادانه، خلاق و دارای حل مسئله در هر زمینه‌ی می‌تواند زمینه را برای فعالیت‌های هر چه بیشتر اجتماعی و فرهنگی فراهم کند. بنابراین، برای آنکه دانش‌آموزان و به طور کلی، محصلین این جامعه بتوانند در فعالیت‌های بیشتر تحصیلی مشغول باشند و فعالانه حضور داشته باشند؛ مسئولین آموزشی لازم است، که محیط‌ها و موقعیت‌هایی را فراهم آورند تا افراد قادر باشند به آسانی نظرات و ایده‌های خویش را نشان دهند و به بحث و مناظره و گفتگو در مدرسه و سایر محیط‌های آموزشی بپردازند. این ویژگی منجر به آن می‌شود که افراد قادر باشند زمینه‌ی افزایش خودکارآمدی گام بردارند و در نهایت به مشارکت بالای اجتماعی برسند. با توجه به معنادار نشدن اثر هویت اجتماعی بر مشارکت اجتماعی لازم است که از چالش‌های موجود هویت اجتماعی آگاه باشند و شرایط جامعه‌پذیری صحیح را فراهم آورند. به عبارت دیگر، بر مریبان پرورشی لازم است که از شیوه‌های مناسب‌تر برای افزایش و ارتقاء هویت اجتماعی استفاده کنند و تلاش کنند که این بعد نیز در افراد تعلق خاطر ایجاد و آنان را به مشارکت اجتماعی سوق دهد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری سیده مریم ساداتی فلاح ابادی در رشته روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت‌کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می‌باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری سیده مریم ساداتی فلاح ابادی و به راهنمایی مریم کوروش نیا و مشاوره نادره سهرابی شکفتی و مریم زرنقاش استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از اساتید راهنما و مشاوران این تحقیق و والدینی که در این پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

- درستکار، س.، و رنجبر، ف. (۱۳۹۸). ابعاد هویت و مشارکت اجتماعی. تهران: نشر علمی دانشگاه سیف، ع. (۱۳۹۰). تفکر انتقادی و مهارت‌های ذهنی. تهران: نشر روان. غفاری، م.، و نیازی، ر. (۱۳۸۶). مشارکت اجتماعی و خودکارآمدی. فصلنامه روان‌شناسی اجتماعی، ۳(۲)، ۴۵-۶۰. نیکخواه، م.، و احمدی بجستانی، س. (۱۳۹۶). پرسشنامه مشارکت اجتماعی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

References

- Almulla, M. A., & Al-Rahmi, W. M. (2023). Integrated social cognitive theory with learning input factors: The effects of problem-solving skills and critical thinking skills on learning performance sustainability. *Sustainability*, 15(5), 3978. <https://doi.org/10.3390/su15053978>
- Almulla, M. A., & Al-Rahmi, W. M. (2023). Integrated social cognitive theory with learning input factors: The effects of problem-solving skills and critical thinking skills on learning performance sustainability. *Sustainability*, 15(5), 3978. <https://doi.org/10.3390/su15053978>
- APA. (1990). Critical thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction. The Delphi Report. ERIC Doc. No. ED 315423.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman.
- Breakwell, G. M. (2021). Identity resilience: Theory and research. *International Journal of Social Psychology*, 36(2), 189-202. <https://doi.org/10.1080/02134748.2021.1999488>
- Chen, X., Zhai, X., Zhu, Y., & Li, Y. (2022). Exploring debaters and audiences' depth of critical thinking and its relationship with their

- Psychology, 52(4), 1123–1135. <https://doi.org/10.1002/jcop.23045>
- Liu, S., Li, Y., & Wang, J. (2023). Critical thinking disposition and civic engagement: The mediating role of social responsibility. *Frontiers in Psychology*, 14, 1162395. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1162395>
- Niu, M., Li, S., & Zhang, Y. (2025). The mediating effect of self-efficacy in the relationship between social support and participation in physical activities among Chinese college students. *Frontiers in Psychology*, 16, 1596841. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1596841>
- Phinney, J. S., & Ong, A. D. (2007). Conceptualization and measurement of ethnic identity: Current status and future directions. *Journal of Counseling Psychology*, 54(3), 271–281. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.54.3.271>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Sagone, E., & De Caroli, M. E. (2014). Relationships between resilience, self-efficacy, and thinking styles in Italian middle adolescents. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 3226–3231. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.741>
- Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Luyckx, K., Meca, A., & Ritchie, R. A. (2011). Identity in emerging adulthood: Reviewing the field and looking forward. *Emerging Adulthood*, 1(2), 96–113. <https://doi.org/10.1177/2167696813479781>
- Shengyao, Y., Li, J., Wang, H., & Zhao, L. (2024). Academic resilience, self-efficacy, and motivation: The role of parenting style. *Scientific Reports*, 14, 5571. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-55530-7>
- Soenens, B., Berzonsky, M. D., Vansteenkiste, M., Beyers, W., & Goossens, L. (2005). Identity styles and causality orientations: In search of the motivational underpinnings of the identity exploration process. *European Journal of* participation in debate activities. *Thinking Skills and Creativity*, 44, 101035. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2022.101035>
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.
- Facione, P. A. (2020). *Critical thinking: What it is and why it counts (2020 update)*. Insight Assessment.
- Fletcher, D., & Sarkar, M. (2013). Psychological resilience: A review and critique of definitions, concepts, and theory. *European Psychologist*, 18(1), 12–23. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000124>
- Fraser, S., Beeman, I., Southall, K., & Wittich, W. (2019). Stereotyping as a barrier to the social participation of older adults with low vision: A qualitative focus group study. *BMJ Open*, 9(9), e029940. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2019-029940>
- Heidari, M., Ebrahimi, P., & Askari, A. (2021). Critical thinking and social participation among university students: The mediating role of communication skills. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 13(5), 1243–1256. <https://doi.org/10.1108/JARHE-02-2020-0045>
- Hu, T., Zhang, D., & Wang, J. (2015). A meta-analysis of the trait resilience and mental health. *Personality and Individual Differences*, 76, 18–27. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.11.039>
- Kim, H. M. (2022). Social comparison of fitness social media postings by fitness app users. *Computers in Human Behavior*, 131, 107204. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107204>
- Lee, S. J. (2024). Social participation mediates the relationship between self-efficacy and loneliness in people with stroke. *Frontiers in Public Health*, 13, 1612600. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1612600>
- Liao, H. (2024). Self-efficacy and social engagement: Exploring mediating roles in community participation. *Journal of Community*

- Personality, 19(5), 427–442. <https://doi.org/10.1002/per.548>
- Sun, P., Xu, Q., Li, R., & Wang, X. (2025). How self-efficacy shapes professional identity among pre-service physical education teachers. *BMC Psychology*, 13, 2679. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02679-z>
- Tierney, P., & Farmer, S. M. (2002). Creative self-efficacy: Its potential antecedents and relationship to creative performance. *Academy of Management Journal*, 45(6), 1137–1148. <https://doi.org/10.5465/amj.2002.7637925>
- Wright, M. O., Masten, A. S., Northwood, A. & , Hubbard, J. J. (1997). Long-term effects of massive trauma: Developmental and psychobiological perspectives .In D. Cicchetti & S. L. Toth (Eds.), *Rochester Symposium on Developmental Psychopathology (The effects of trauma on the developmental proces)* ,Vol. 8, pp. 181–225). Rochester: University of Rochester Press.<https://psycnet.apa.org/record/1997-36663-007>
- Yildirim, B., Özkahraman, S., & Karabudak, S. S. (2011). The critical thinking teaching methods in nursing students. *International Journal of Business and Social Science*, 2(24).<https://www.academia.edu/download/89644623/19.pdf>
- Zimmerman, B. J., & Kitsantas, A. (2005). Homework practices and academic achievement: The mediating role of self-efficacy and perceived responsibility beliefs. *Contemporary Educational Psychology*, 30(4), 397-417.